УРОК № 35	
Тема:	**ПЧ. Улас Самчук «Марія».**
Мета:	формувати компетентності): предметні: навички дослідницько-аналітичної роботи з текстом; культуру зв'язного усного мовлення; навички літературного читання; ключові: навички пізнавальної діяльності та критичного мислення; комунікативну: навички спілкування в колективі та толерантне ставлення до думок і почуттів оточення; інформаційну: уміння знаходити потрібну інформацію та презентувати її; навички роботи з книгою; загальнокультурну: прагнення до літературної освіти, читацької активності, світогляд.

Я ставлю собі досить виразне завдання: хочу бути літописцем українського простору в добі, яку сам бачу, чую, переживаю.
Улас Самчук

І. «Життя і творчість Уласа Самчука»

Улас Олексійович Самчук народився 20 лютого 1905 року в селі Дермань (теперішня Рівненська область) на Волині, що перебувала тоді під владою Польщі. Батько був заможним селянином. Із п’яти дітей у родині вижив тільки Улас Самчук. Спочатку навчався в народній школі в Тилявці, куди переїхала родина, потім Дерманська двокласна школа при семінарії, Кременецька гімназія, яку не скінчив через мобілізацію до війська. Служив у Західній Польщі, але скоро дезертирував до Німеччини. Тут він вступив до Бреславського університету і вчився в ньому до переїзду в Чехословаччину (1929 рік). У Празі здійснилася заповітна мрія: він закінчив Український вільний університет і здобув вищу освіту.

У Празі він познайомився з Є. Маланюком, Л. Мосендзом, О.Ольжичем, О. Телігою, О. Лятуринською та іншими представниками національної свідомої студентської молоді. Сюди потрапляла преса з Радянської України, приїздили делегації письменників. Ті роки вплинули на становлення світогляду Уласа Самчука. Тоді ж одружився з Марією Зоц, їй він присвятив трилогію «Волинь». У той час друкуються перші його великі твори: «Кулак», «Марія», збірка новел «Віднайдений рай». У 1938-1939 рр. як кореспондент працює в Закарпатті, а у 1940 р. переїздить до Польщі, поселяється в Кракові.

Коли німці прийшли на українську землю, Улас Самчук повернувся до Львова, працював у Києві, Рівному, де став редактором газети «Волинь». Усі зусилля спрямував на те, щоб вона була «максимально своя, не лише мовою, а й змістом». У ній друкує твори, заборонені радянською владою. У березні 1942 р. фашисти заборонили газету, а Уласа Самчука арештували. На щастя, ув’язнення тривало місяць. Після цього письменник виїхав у Німеччину, тому що залишатися в Україні ставало дедалі небезпечніше. У 1943 р. він закінчив роман «Юність Василя Шеремети».

У 1945 році письменник входить до ініціативної групи зі створення МУРу, стає першим його головою. Це було об’єднання українських письменників за кордоном, які займали антикомуністичну позицію.

У 1948 році Улас Самук переїздить до Канади, став засновником об’єднання українських письменників «Слово», яке утворилося 1954 р. в Нью-Йорку. В Канаді написано трилогію «Ост». Улас Самчук — автор багатьох публіцистичних творів,

нарисів, які вийшли окремими книгами: «П’ять по дванадцятій», «Слідами піонерів», «Живі струни», «Сонце з заходу», «В країні занепаду й руїни».

Помер письменник 9 липня 1987 року. Похований у Торонто.

2. Роман «Марія»

У 1933 році Улас Самчук написав роман-спалах «Марія». Сильнішого твору про голодомор в Україні 1932-1933 роках нема й досі. Голод забрав мільйони життів, невинних жертв сваволі та безчинства. Він присвячує твір «Матерям, що загинули голодною смертю на Україні в роках 1932-1933». У цьому творі письменник проявив себе суворим реалістом. Йому притаманна традиційність зображення: реалістичні картини-описи побуту, праці постають через спокійну оповідь. Твір має підзаголовок «Хроніка одного життя». Загальний стиль викладу цілком відповідає хронікальному жанрові — про Маріїне життя розповідається в чіткій часовій послідовності. Уся історія розділена на три періоди, які вкладаються в розділи «Книга про народження Марії», «Книга днів Марії»! «Книга про хліб». Кожен із них є також розповіддю про певний етап у житті українського селянства.

Роман «Марія» має низку особливостей. По-перше, твір має своєрідне кільцеве обрамлення: розпочинається і закінчується лічбою днів земного буття Марії: «Коли не рахувати останніх трьох, то Марія зустріла й провела двадцять шість тисяч двісті п’ятдесят вісім днів. Стільки разів сходило для неї сонце, стільки разів переживала насолоду буття, стільки разів бачила або відчувала небо, запах сонячного тепла й землі». По-друге, твір невеликий за обсягом, але має всі ознаки роману: описує все життя Марії, має кілька сюжетних ліній, піднімає цілий ряд проблем. По-третє, Улас Самчук вперше в українській літературі виводить образ сильної жінки, здатної піти проти всіх існуючих законів заради свого щастя. По-четверте, привабливим є образ багатого селянина Мартина Заруби, який своїй наймичці Марії дарує на весілля дві десятини землі й корову.

3. Робота над змістом твору

У «Книзі про народження Марії» розповідається про тяжке дитинство дівчинки. Вона рано залишилася сиротою, жила у тітки Катерини, в якої було своїх п’ятеро дітей. Всіх треба нагодувати, одягнути. І тоді Марія відчула своє сирітство: «Чорні м’якенькі її кучері довго не милися і збилися у твердий ковтун. У них завелися пасожери, які гризли і мучили Марію. На плечах висить брудна сорочина». У дев’ять років дівчинка пішла у найми до Мартина Заруби. Все робила, що загадували, але тут вона не голодувала, була вимита і причесана. Підросла Марія і стала — о, дівка! Багато хлопців задивлялося на неї, але до серця припав Корній Перепутька. Забирають Корнія у москалі, прийняли в матроси, і тепер прийдеться служити сім довгих років. Поклялася не забувати коханого, чекати.

Кохав Марію і Гнат Кухарчук, багатий працьовитий хлопець: «Гнат Кухарчук кульгає на праву ногу, але господар, яких мало. Знає столярну, майстер на всі руки. Дівчата бігали за ним тичбою». Але він любив Марію. Гнатова наполегливість зробила своє. Не дотримала слова Марія, зрадила Корнія і вийшла заміж за Гната. Цей шлюб не приніс їй щастя. Смерть дітей, життя з нелюбом загартовує Марію. Повертається з армії Корній, і жінка покидає Гната назавжди: «Ти мучиш мене,

Гнате! Ти силою забрав мене... Сім літ терпіла тяжку каторгу. Сім довгих літ. Сам Бог не хоче, щоб ми жили разом. Пусти мене, дай мені розвід, не муч себе і мене». Не кожна жінка здатна мати такий сильний характер, так самовіддано боротися за своє щастя.

«Книга днів Марії» —- там уже інша людина, яка знайшла себе, нарешті, стала вільною в почуттях і діях. Нелегко починалося для неї нове життя. Коли вона перебралася до Корнія, там її очікувало справжнє пекло. Коханий був бідний і ледачий. Мав тільки матроський «кльош», «кілька з викладеним коміром сорочок» і гармонію, на якій грав у неділю. За час кількарічної Корнієвої відсутності «мати з сестрою так догосподарювались, що тільки й зосталася напіврозвалена хата», «навіть хліба не було». Можна подивуватися з характеру Марії. Навіть після того, як сільська баба-знахарка позбавила її ненародженої дитини, про яку і чути не хотів жорстокий Корній, Марія вижила, не розлюбила черствого Перепутьку, витерпіла його побої і злість, і таки хитрощами й обіцянками ситого життя змусила працювати на землі. Марія допомогла Корнію, хліборобу з діда-прадіда, повірити у власні сили. І Корній став хорошим чоловіком, люблячим батьком і господарем, відчував щедрість землі не гірше від Гната. Він став зовсім іншою людиною. З його мови зникають лайливі слова, а з душі — сміття, він воскресає духовно.

Життя підносить Марії нові випробовування. Корнія забирають на російсько-японську війну, Марія сама опікується великим господарством, виховує трьох дітей — Надію, Демка і Максима — і вірно чекає коханого. Гнат хоче повернути колишню дружину, готовий усиновити її дітей, але життя навчило Марію триматися одного берега, бути чесною і вірною. Гнат підпалює обійстя Марії. Вона знала, що це була Гнатова помста, але відчувала свій гріх перед ним і чекала Божої кари за знівечену долю колишнього чоловіка. Повертається з війни Корній, у них народжується син Лаврін. Здавалось, бути щастю.

Третя частина «Книга про хліб» розповідає про «початок кінця» — тотальне винищення українського селянства в 30-х роках.

Більшовицька влада, на яку покладали надію селяни, знищує їхні господарства, вбиває страшним голодом. Вмирає весь Маріїн рід. Від голоду під час Першої світової війни гине її найстарший син Демко, репресовано Лавріна, вмирає страшною голодною смертю дочка Надія і внучка Христинка, сина-зрадника Максима вбиває Корній, а сам іде в поле помирати.

На останніх сторінках роману знов з’являється Гнат Кухарчук. Він постригся в ченці і шукав розради в Біблії. Вражений трагедією Маріїної сім’ї, Гнат прийшов до кволої жінки, яка чекала своєї смер-ті. Визнав себе винним у підпалі її хати. «Маріє! Висповідай мене. Даруй усе, що зробив тобі у дні молодості... Прости мені раз, другий і третій!» Останньою вмирає Марія.

Цей трагічний кінець — наслідок глибокого болю письменника за майбутнє України.

4. Проблематика твору.

- проблема батьків і дітей;
    - проблема любові, сімейного щастя;
    - проблема моралі проблема праці і достатку;

- проблема віри в Бог;
- проблема геноциду та репресій;
- проблема штучного голоду;
- проблема добра і зла;
- проблема національної свідомості.

4. ПІДСУМОК УРОКУ

Продовжити речення:

□ «Мене найбільше вразило в характері Марії...»

□ «Письменник відкрився нам як...»